

Onontgonnen **beweegruimte** rondom scholen

Bewegen is goed. En als dat dan ook nog in de openlucht kan gebeuren is bewegen super! Als onderdeel van dit topic besteden we niet alleen aandacht aan hoe er buiten bewogen kan worden, maar ook waar dat kan gebeuren. Het blijkt dat door zaken slim te regelen er in en om de school een hoop mogelijk is.

Door: **Len van Rijn**

Bewegestimulering van het schoolkind staat momenteel behoorlijk in de belangstelling. Het doel is duidelijk; tijdens en na schooltijd dient de Nederlandse jeugd weer en meer in beweging te komen. Vanuit verschillende maatschappelijke instanties krijgt dit idee brede steun. De vraag is wel waar al dat extra bewegen dan zal moeten plaatsvinden. Er is nauwelijks sprake van leegstand in de huidige gymzalen en sporthallen en regelgeving of gebrek aan financiën maakt het gebruik van gemeentelijke accommodaties beperkt mogelijk.

De in dit artikel genoemde accommodaties geven het beeld dat er veel mogelijk is in de onontgonnen reservebeweegruimte rondom scholen. Het beschikbaar krijgen of ontwikkelen van deze ruimten voor bewegen is een kwestie van een lange adem. De grootste kans van slagen heeft een project als de ruimte een openbaar karakter krijgt en bovendien multifunctioneel kan worden gebruikt; overdag voor het onderwijs, 's middags en 's avonds door de naschoolse sportactiviteiten en wellicht in het weekend door de sportvereniging. Het samenvoegen van meerdere gebruiksmogelijkheden maakt het makkelijker de benodigde financiën beschikbaar te krijgen, maar zorgt wel voor een grote complexiteit van het ontwikkelingsproces. Mogelijk krijgt de initiatiefnemer te maken met verschillende instanties, bijvoorbeeld omwonenden, architecten, het wijkberaad, welstand, politie, verschillende gemeentelijke afdelingen enz. Bouwadviseurs kunnen vanuit hun ervaring behulpzaam zijn tijdens deze complexe processen.

Ontginnen van reservebeweegruimte; juist in, op en om de school

Het reizen naar sportaccommodaties wordt in verschillende typen onderwijs als risicovol en onwenselijk beschouwd; zeker in het primair onderwijs. Leraren LO hebben het liefst hun werkomgeving en de kinderen in de directe omgeving van de school. Het aanbieden van een breed beweegprogramma aan kinderen maakt dat het bijna onmogelijk is om alle benodigde accommodatie 'binnenshuis' te hebben. Ruimte in de directe omgeving van de school is schaars en heeft vaak al een andere bestemming of een beperkend bestemmingsplan. Toch is het mogelijk deze ruimte van verschillende functies te voorzien. Multidisciplinair gebruik, waarvan de sport- & beweegfunctie er één is, zorgt voor intensief en langdurig gebruik. Tijd dus om te kijken naar de nog te ontginnen reservebeweegruimte in, om, rond en op de school.

Speellokaal als gymnastiekruimte

Hoewel de meeste voorbeelden in dit artikel zich richten op de buitenruimte is er in sommige scholen ook sprake van een monofunctioneel speellokaal. Vanuit een sportactief

Het 'speellokaal' van Nutsschool Zorgvliet in Den Haag

Makkelijk verplaatsbaar sport- en spel materiaal

Een gerealiseerd sport & beweegplein

denkbeeld is van zo'n speellokaal snel een kleine gymzaal te maken. Bij de nieuwbouw van Nutsschool Zorgvliet in Den Haag is een mini-gymzaal in het gebouw opgenomen. Hier krijgen de groepen 1 t/m 4 de gymlessen in halve groepen van maximaal 15 kinderen. De norm voor een speellokaal is volgens de VNG-norm (ca. 1964) gesteld op 84 m². Deze norm is echter niet gebaseerd op het gebruik voor gymnastiekonderwijs voor hele groepen van 30 leerlingen. De bezettingsgraadklasse voor sportgebouwen in het bouwbesluit verhindert dat. Voor groepen van maximaal 15 kinderen tot de leeftijd van 8/9 jaar (groep 4) is een speellokaal, uitgerust als mini-gymzaal van ca. 120 m² prima ook als gymnastiekruimte te gebruiken.

Sportactieve schoolpleinen

Een schoolplein is bij voorkeur ingedeeld in goed van elkaar te onderscheiden zones, elk met een andere functie. In verschillende schoolpleinconcepten worden deze functies duidelijk van elkaar gescheiden, bijvoorbeeld met kleurzone's. Zo moet er zowel kunnen worden gespeeld, ontspannen als bewogen/gesport. Het opnieuw indelen van een schoolplein in zones met een sportactief gedeelte kan ervoor zorgen dat deze ruimte zowel in pauzes als tijdens de lessen intensiever kan worden gebruikt om zo een bijdrage te leveren aan de noodzaak kinderen meer te laten bewegen. Wanneer er gebruikgemaakt wordt van verplaatsbaar sportmateriaal is er relatief goedkoop een beweeg- & sportzone te creëren. Deze kan met

gekleurde wegenwerf duidelijk worden onderscheiden van de andere zones.

Binnen nieuwbouw- en renovatieprojecten wordt steeds vaker gekeken naar het sportactiever maken van schoolpleinen. Naast de benodigde rust- en ontspanningsruimten op een schoolplein worden er ook delen met een sportthema ingericht, die zowel tijdens als na schooltijd gebruikt kunnen worden om op te bewegen. Uit onderzoek blijkt wel dat een sportactief schoolplein nog beter wordt benut als er ook sprake is van een structureel aanbod van beweegactiviteiten. Helaas liggen nog steeds veel schoolpleinen (zeker in een aantal steden) er vaak bij als grote stenen vlakten, die nauwelijks uitnodigen tot bewegen. Wanneer deze ruimten worden bekeken door de ogen van 'het beweglijke kind', deze ruimten na schooltijd worden opengesteld en goed worden beheerd, zou die ruimte heel goed kunnen bijdragen aan de wenselijke beweegstimulering van kinderen.

Haagse sporttuinen

Wat een aantal jaren geleden is begonnen als een extra naschoolse gymles vanuit een sportstimuleringssubsidie, is in Den Haag uitgegroeid tot de ontwikkeling van een aantal sporttuinen. Een sporttuintje is een multifunctioneel sportcomplex, centraal gelegen in de wijk. Dit totaalconcept (accommodatie + programmering) biedt kinderen de kans om laagdrempelig deel te nemen aan georganiseerde sportactiviteiten. Het complex bestaat, afhankelijk van de grootte van de

»

Contact:

len.vanrijn@kvlo.nl

6 Een braakliggend stuk terrein, ingeklemd tussen huizen en scholen is een nieuwe uitdagende beweegomgeving geworden voor kinderen. In deze sporttuin krijgen ze onder professionele begeleiding een structureel sport- en beweegprogramma aangeboden.

8 Sportactieve beweegomgevingen op daken

wijk, uit een aantal multifunctionele sportvelden waarop vrijwel elke sport gespeeld kan worden. De sporttuin is in handen van het onderwijs en de activiteiten worden gecoördineerd door de groep gymleraren van verschillende basisscholen uit de omgeving. Samen met een aantal maatschappelijke partners (o.a. sportverenigingen) organiseren scholen sportactiviteiten in een structureel programma.

Op de sporttuin is een beheerder aanwezig, is camera-toezicht en bewegen kinderen alleen onder professionele begeleiding. De sporttuin is de ideale combinatie tussen spelen op straat en sporten bij een sportvereniging. Hier kunnen de kinderen zich, onder professionele begeleiding, zowel motorisch als sociaal/emotioneel optimaal ontwikkelen.

Innovatieve beweegruimte

Voor nieuwbouwcomplexen kan ook gedacht worden aan het gebruik van het dak als extra beweegruimte. Op het dak van een sporthal van het sport-

centrum Calland in Amsterdam ligt een speelveld van 1.350 m² met twee voetbal- en basketbalvelden en een half trainingsveld voor voetbal en basketbal. Er zijn verschillende toepassingen mogelijk op dit dak, zeker ook voor bewegingsonderwijs. Het sportdak is alleen via de ingang van het sportcentrum te bereiken. Ook op basisschool de Vijver in de

Haagse wijk Wateringseveld kunnen de gymleraren met de kinderen het dak op. Het dak van deze basisschool is namelijk uitgevoerd als sportdak en is te gebruiken als extra ruimte om gymlessen op te verzorgen.

Innovatieve toepassingen binnen schaarse beweegruimte

Vanuit het thema duurzaamheid, maar ook vanuit de wens dagvullend gebruik te maken van de schaars

aanwezige ruimte, wordt in de architectuur al langer gekeken naar het combineren van verschillende gebruiksfuncties. Voor sportvelden betekent dat er naast het inbrengen van de sportfunctie ook andere functies moeten worden toegevoegd. Indien deze functies ook nog geld opleveren, is er mogelijk sneller aanspraak te maken op een stichtingsfinanciering. Het multifunctionele sportveld dat wordt aangevuld met andere functies wordt dan multidisciplinair. Een mooi voorbeeld daarvan is momenteel in onderzoek: het 4D-sportveld.

Multifunctioneel buitenruimtegebruik

Naast de vervanging van de klassieke schoolgymzaal naar multifunctionele indoor sportaccommodaties, ontstaat nu in de buitenruimte dezelfde ontwikkeling naar gecombineerd gebruik. De in dit artikel genoemde projecten zijn een kleine selectie van voorbeelden van multifunctioneel en multidisciplinair gebruik van ruimte die het

Multifunctioneel en multidisciplinair zijn kernwoorden

mogelijk maakt om in, op -of rondom- scholen de reservebeweegruijnte te ontginnen voor extra sport- en beweegactiviteiten. Multifunctioneel en multidisciplinair ruimtegebruik zijn hierbij de kernwoorden die dergelijke projecten mogelijk maken. In tegenstelling tot het huidige beperkte daggebruik van sportaccommodaties is het bij multidisciplinair gebruik mogelijk de ruimte gedurende de gehele dag te gebruiken en wellicht ook 's nachts duurzaam te benutten vanuit een andere functie. Met het combineren van de thema's bewegestimulering en duurzaamheid zou het weleens mogelijk kunnen worden niet rendabele (extra) sportvoorzieningen nu wel rendabel te maken. Dat kan gemeenten en schoolbesturen sneller doen beslissen tot realisatie over te gaan. Als dat gaat lukken ontstaan er mogelijk meer sport- en beweeglocaties in, op en rondom de school. Een mooie werkvloer voor combinatiefunctionarissen, buurtsportcoaches en jeugdsportcoördinatoren en een uitdagende omgeving die zeker bij gaat dragen aan de ambitie kinderen laagdrempelig in en om de school meer te laten bewegen.

Len van Rijn is beleidsmedewerker Huisvesting en Arbo van de KVLO ◀

Het 4D Sportveld is een roterend (drie- of vierzijdig) sportveld dat bestaat uit horizontale panelen die kunnen draaien naar de gewenste toepassing. Dit sportveld creëert 24/7 meerwaarde door het combineren van één of meerdere sportondergronden en duurzame applicaties, de zogenaamde 4D Oppervlakte Combinatietechnologie. Deze technologie is voor de gebouwde omgeving, zoals daken en gevels, al ontwikkeld.

Wanneer op het 4D Sportveld gesport wordt staan de sportondergronden, zoals bijvoorbeeld een kunstgras voetbalveld of een multifunctioneel kunststof speelveld, naar boven gericht. Wanneer er niet op gesport wordt, kunnen de andere zijden (zowel binnen als buiten) duurzaam benut worden. Hiermee genereert het 4D systeem op de loze momenten duurzame rendementen en dus inkomsten voor de school of sportvereniging. Denk bijvoorbeeld aan het winnen van energie, het bergen en zuiveren van regenwater, het zuiveren van de lucht, maken van reclame, opslag van energie en winnen van biogristof.

Met een 4D Sportveld krijgt de school of sportvereniging deels een zelfvoorzienend businessmodel. De school of sportvereniging kan er zelfs geld mee besparen door de opgewekte energie voor eigen gebruik aan te wenden of geld mee verdienen door bijvoorbeeld de opgewekte energie te verkopen.

De eerste praktijkproeven starten in juni 2012 op het InnoSportLab Sport & Beweeg te Eindhoven. De eerste resultaten worden eind 2012 verwacht.

Primaire functie : sportveld

Sportveld ligt ongebruikt; elektriciteitsopwekking door zonnepanelen

's nachts wordt het veld gebruikt als waterberging